

بازتاب رنگ بنفش در شاهنامه فردوسی

بهروز جعفری^۱، دکتر آیت شوکتی^۲^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوی، خوی، ایران
^۲ استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد خوی، خوی، ایران / shokati81@yahoo.com

چکیده

این مقاله با هدف بررسی رنگ بنفش در شاهنامه فردوسی به روش کتابخانه ای و با رویکرد توصیفی-تحلیلی بر آن است تا نحوه برخورد آفریدگار رستم را با این رنگ نشان دهد. در این پژوهش با تقسیم بندی رنگها به دو گروه فام و بی فام و تقسیم فام ها به فامهای اولیه، ثانویه و ثالثه، کار را شروع کرده و با توجه به اینکه بنفش، از فام های ثانویه است، به ویژگی های این رنگ پرداخته و در نهایت از شاهنامه فردوسی، ابیاتی، به عنوان شاهد آورده شده است.

واژه های کلیدی

رنگ، بنفش، ادبیات، شاهنامه، فردوسی

مقدمه

بیان مسئله:

با توجه به اینکه رنگها و کاربرد آنها، نشان از ویژگی های شخصیتی و وضعیت حاکم بر اثر و نویسنده دارد، لذا در این مقال سعی شده است به کاربرد رنگ بنفش در شاهنامه توجه شود.

هدف و سوال پژوهش:

هدف اصلی این پژوهش بررسی رنگ بنفش در شاهنامه فردوسی است. در این راستا، این پژوهش با این سوال رو به روست که: فردوسی تا چه اندازه از این رنگ بهره جسته است و در چه مواردی از آن استفاده کرده است؟

پیشینه پژوهش:

تاکنون در مورد کاربرد رنگ بنفش در شاهنامه فردوسی، تحقیقی مجزا صورت نگرفته است و این دلیلی بر توجه به این موضوع در این مقاله است و ضرورت تحقیق را می طلبد.

در یک تقسیم بندی می توان رنگها را به دو گروه فامی و بی فام تقسیم نمود.

« فام ، صفتی از رنگ است که جایگاه آن را در سلسله ی رنگی (از قرمز تا بنفش) - معادل با نور طول موج های مختلف در طیف مرئی - مشخص می کند. گفته می شود که تقریباً ۱۵۰ فام متفاوت را می توان تشخیص داد، ولی همه ی اینها به طور مساوی در طیف مرئی توزیع نشده اند ، زیرا چشم ما برای تفکیک فام ها در طول موج های بلند تر توانایی بیشتری دارد . بلند ترین طول موج ها در منطقه ی قرمز و کوتاه ترین طول موج ها در منطقه ی بنفش هستند . دسته

بندی عمومی رنگ ها به بیفام (سیاه ، سفید و خاکستری ها) ، و فام دار (قرمز ، زرد ، سبز ،...) بر همین صفت مبتنی است . برای سهولت درک مطلب ، فام را می توان مشخص کننده ی اسم عام رنگ ها تعریف کرد. قرمز ، زرد و آبی را فام های اولیه می نامند و چون مبنای سایر فام ها هستند ، رنگ های اصلی نیز نام گرفته اند . فام های ثانویه عبارتند از : نارنجی ، سبز و بنفش که از اختلاط مقادیر مساوی از دو فام اولیه حاصل می شوند . فام های ثالثه از اختلاط فام های اولیه و ثانویه به دست می آیند :

زرد- نارنجی(پرتقالی)، نارنجی- قرمز، قرمز- بنفش (ارغوانی)، بنفش- آبی (لاجوردی)، آبی- سبز (فیروزه ای)»

(رنگ- ۱۶ آبان ۱۳۹۶) <http://daneshnameh.roshd.ir>

رنگ بنفش رنگ هیجان است و از دید روانی به رفتار انسان، تنیدی و شتاب می بخشد. از این رو در شاهنامه رنگ درفش بسیاری از جنگجویان، بنفش است. یک نمونه ی آن، درفش بنفش رستم است که بر زمینه ی آن پیکر اژدها نقش شده است. در روان شناسی رنگها، بنفش، رنگ پویایی شمرده می شود و اضطراب و ترس را می کاهد. افزون بر این که نیروزا است و پایداری بدن آدمی را افزایش می دهد. همین نکته نشان می دهد که چرا رنگ بنفش را برای درفش رستم- جهان پهلوان ایران- برگزیده اند.

در شاهنامه ۸۹ بار واژه ی بنفش آمده است. از همه شگفت تر آن که گاه از واژه ی بنفش برای برآمدن یا فرورفتن خورشید بهره برده شده است.

بنفش رنگی بین سرخ و آبی و حاصل پیوند این دو رنگ. بنفش رنگی است که قرمزی آتش زمینی را به آبی آسمانی می پیوندد. در رنگ بنفش که رنگ آرام و قرار است، تنیدی و تیزی رنگ سرخ به ملایمت و نرمی می گراید. بنفش، مقاومت سازمان آبی بدن را افزایش می دهد و شهرت دارد که جامه ی بنفش نیروزا است. (دوبو کور، ۱۳۷۳:

(۱۲۸)

در کتاب روانشناسی و رنگها آمده است:

بنفش، رنگ مراقبه و تمرکز است و به معنای توبه و کفاره در عالم مذهبی آمده است. (اپلی، ۱۳۷۱: ۲۸۴)

لئوناردو داوینچی، نقاش معروف و یکی از بزرگترین پژوهشگران رنگ می گوید: اگر بتوانیم زیر نور بنفش تمرکز کنیم و این نور از راه